

НАША НІВА

Цэна асобнага нумэру 5 кап.

Выходзіць што тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул., № 29.
Цэна з перасылкай і дастаўкай на 1 г.—2 р. 50 к., на 6 мес.—1 р. 25 к., на 3 м.—65 к., на 1 мес.—25 к. За граніцай: на 1 г.—4 р. на 6 мес.—2 р. 1 мес.—1 р. Перамена адрэсу—20 кап.
Абвесткі прыймаюцца на апошняй старонцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі Рукапісы і карэспандэнцыі, прысланыя ў рэдакцыю, павінны быць чытэльна напісаныя с праўдавай фаміліяй і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна такжа падпісаць прозвішча разам с фаміліяй, хто ня захочэ каб была надрукавана праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакцыі. Рэдакцыя пак дае за сабой права папраўляць і ўжарачываць прысланыя рукапісы і аўтарам назад іх не звяртае.

Год IX.

25 Верэсьня 1914 г.

№ 38

Прыймаецца далей падпіска на „Нашу Ніву“ на 1914 г.

Цэна на год—2 р. 50 кап., на 6 мес.—1 р. 25 к., на 3 мес.—65 к., на 1 мес.—25 кап.

Адрэс: Вільня, Віленская 29.

Вайна і самапомач.

Вайна захапіла усе нашы думкі і засланіла собою ўсе іншыя праявы нашага грамадзянскага жыцця. На ўсіх установах, на кожным чалавеку з асобна вайна атклікнулася ў той ці іншай форме. А жыццё не глядзіць: яно мусіць ісьці сваім чародом, хоць і адменным, як у час скажыны. Гаспадарка цэлага краю, ці аддзельных людзей павінна па сіле магчымасці не спыняцца, а ісьці далей і шырэй, каб, як скончыцца вайна не асталося мы быццам пасля пажару: сусім знішчаны і на духу і на целі. Мы ведаем, што вайна, якая-б яна не была, патрабуе шмат ахвяр, шмат выскікоў маральных і матэрыяльных, але так сама ведаем, што кожная вайна маіць свой канец. Дык ня трэба апущаць рук і глядзець зусім безнадзейна на сваю і сваёй бацькоўшчыны будучыну. Трэба горда цягнуць лямку жыцця, як цягнулі яе і да вайны, ды болей ешчэ адзін аднаму паддаваць духу да вытрываласці на сваім загоне, у сваіх жыццёвых мэтах.

На першай чародзе стаіць у нас пытаньне, як забаспечыцца перад магчымай нестачай харчоў для сябе і для жывёлы. Аб гэтым ужо трэба падумаць і не чакаць, пакуль бязхлебца загляне ў хату. Мусім лучыцца ў гурткі і гэтакім манерам закупліваць збожжа для цэлай вёскі там, дзе яго ёсць лішніца. У хаўрусе шмат лягчэй і карыснаей гэта рабіць. Нешчасьце людзей гучыць—кажэ прыказка. Хай-же гэта прыказка і тут сябе пакажэ, каб у супольнай згодзе забаспечыць сябе ад голаду

і холаду. Што мы сваім стараннем зробім—тое толькі будзе мець для нас вагу і цану. Апрача хаўруснага закупу харчоў, шмат можэ прынесці ў гэтым помачы наша волясьць. У абчэственных магазынах ёсць немала ў запасе уселякага збожжа. Вось-жэ калі с толкам пажычаць будзе магазын гэта збожжа, то не адна сем'я запаснога будзе як есьлед накормлена. Хай бяруць з магазыноў толькі тые, хто праўдзе не мае за што купіць, а сем'яніны яго на ваеннай службе. На зямства малая надзея—яно недаўна ў нашым краю заведзена і дзеле таго ня можэ ешчэ аказаць вялікай падмогі. На зямствах ляжыць ешчэ іншы важны абазак—гэта агранамічная і лекарская помач селянам. Трудны цяпер час на гэта, але ўсё-жэ такі што колечы ды можна рабіць, тым болей, што і ў рад пры добрым парадку памагае зямствам.

Ешчэ трэба сказаць тут аб хаўрусных крамах і банчках па вёсках. Гэтыя дзьве установы і як ешчэ могуць прынесці на помач бяднейшым селянам, толькі трэба, каб і самі селяне гарнуліся да іх, і дзе можна закладалі новыя такія крамы і банчкі. Хай багачэйшыя укладаюць у гэта свае грошы, (каторыя, дабаўлю тут, ніякім спосабам прапасьці ня могуць), каб бяднейшыя маглі з іх у гэты цяжкі час карыстаць.

Агулам кажучы, трэба больш за ўсё надзеіцца на свае сілы і не агіяцца па баках. На помач са стараны малая надзея, калі ідзе на цэлым сьвеце крывавае змаганьне за істнуваньне цэлых народаў, цэлых гасударствоў. Хай кожны беларус цьвёрда верыць, што завярхуа ваенная так ці сак скончыцца, і што для яго самага і для яго бацькоўшчыны прыдзе лепшая доля, лепшая слава. Толькі разам усе да працы і самапомачы, бо грамада—вялікі чалавек!

К—а.

патах наша нойска спусьцілася над Яг. Аўстрыяцкі атрад каля Мікуліц аткінуў са стратою гарматоў і кулемёту.

Расейска-Нямецкая.

Тутак праз цэлы тыдзень ішлі заўзятые і крывавае бітвы, якія закончыліся неўдачай для немцоў. 15 верэсьня расейцы заўладалі пазыцыяй каля Аўгустова і Кошцова. 16 верэсьня непрыяцель аткінуў у раён Сувалкі—Сайны—Марыямполь. Наступаньне не спынялося. 18 верэсьня. Пад націскам расейскіх войск немцы далей атступалі с Сувальскай і Ломжынскай губ. Асабліва гарачая бітва ішла ў ваколіцы ка захаду ад Сімно. 19 верэсьня. Бітвы ідуць. Атступаньне непрыяцеля ад Лейпуноў на Сувалкі адбылося пад энэргічным націскам расейскага войска. На шосс Сайны—Сувалкі рух немцоў пад ударами нашай коніцы і абстрэлам артылерыі падчас зьмяняўся ў безпарадкавае атступаньне. На фронце Аугустоў—Сувалкі немцы, атрымаўшы падмогу, пераходзілі ў наступленьне. Каля Рачкі немцы пераходзілі ночай на штыкі, але шмат мелі шкоды ў забітых і палонных. Аўгустоў бомбардаваўся цяжкай артылерыяй, калі наша пяхота выперла праціўніка з гэтага раёну. Са Шчучына і Граева непрыяцель выгнаны. Расейскае войска перайшло нямецкую граніцу. Захоплена частка аблозы і аўтамабілеў непрыяцельскага атраду, што біўся проці Осоўца. 19 верэсьня. Аўгустоўскія бітвы развіваліся далей з вялікім упорствам. Непрыяцель абараняўся на пазыцыях ка поўначы ад возера Вігры і вёў заўзятые атакі ад Рачкі і Боржымана. Першая нямецкая кавалерыйская дывізія мецілася стрымаць наступаньне нашай коніцы. Бітва ішла ўжо ў цемнаце. Немцы, не прыняўшы нашых конных атакаў, кінуліся назад, захопліваючы с сабою і падтрымліваючую іх пяхоту. Райгрод, Капыльскі і Марыямполь заняты расейцамі. Гэта, Аўгустоўскія бітвы 20 верэсьня закончыліся для нас пабедай. Перамога над немцамі поўная і яны цяпер без парадку атступаюць к граніцам усходней Прусіі, пакідаючы на дарозе павозкі, арудзіі, набоі і сваіх раненых. Асабліва цяжкія аказаліся бітвы ў акаліцах Сувалак, куды былі зграмаджаны вялікія сілы немцоў. Раней ешчэ умацаваўшы свае пазыцыі каля гэтаго гораду, непрыяцель заўзят супраціўляўся, і нашаму войску не раз прыходзілася выбіваць праціўніка з аблопу штыкавымі атакамі. Страты немцоў пад Сувалкамі так вялікія, што, як кажучы палонныя, у некаторых атрадах асталося ня больш за 20 чалавек у роце. Уся дарога атступаньня немцоў засеяна іхнімі трупамі. Такім чынам паход немцоў з Усходней Прусіі ў граніцы Расейі завяршыўся для іх поўнаў неўдачай, і цяперака яны саўсім пакідаюць граніцы Сувальскай і Ломжынскай губ. Да 20 верэсьня расейцы ўзялі ў палон больш як 1000 немцоў, нескількі арудзіі і інш. Ваенная здабыча за 20 і 21 верэсьня вясяняецца.

Француска-Англіцка-Нямецкая.

Паміж хаўрусьнікамі і немцамі за гэты тыдзень бітвы ішлі с пера-

раменным шчасьцем без вялікай перавагі на тую ці другую старану. Было нескількі крываваых атак з абедзьвух старон, атакі гэтыя с такой ці сякой карысцю вытрыманы праціўніком. У некаторых месцах французы пасунуліся наперад. 21 верэсьня паведамляюць: на левым крыле хаўруснае войска, адбіўшы ўсе непрыяцельскія атакі, перайшлі ў некаторых пунктах у наступаньне. У другіх месцах баевой лініі хаўрусьнікам удалося зусім затрымаць усе свае пазыцыі. У цэнтры, аж да Аргона, нічога сур'эзнага не было. У Аргонах немцы аткінуты на поўнач. У Паўднёвым Вэвры хаўруснае войска пасовываецца наперад хадзя і вельмі памалу. На правым крыле, у лётарынгі і Вогэзах, без перамен. 22 верэсьня. На левым францускім крыле на поўнач ад Уазы ідзе бітва вельмі заўзятая і крывава. Рэзультату яе ешчэ німа. У некаторых пунктах хаўрусьнікі змушэны былі атступіць. На рэшці фронту без пераменаў.

Бэльгійска-Нямецкая.

Немцы бомбардуюць цяжкай артылерыяй Антверпэн. Бэльгійцы часта робюць вылазкі і шмат прычыняюць шкоды нямецкаму войску. Паведамляюць, што наступаюшых немцоў на крэпасьць бэльгійцы аткінулі і ўзноў занялі Аlost, які цяпер абстрэліваецца нямецкай артылерыяй. Вельмі ўшкоджэны ад бомбардаваньня Малін, гдзе стрэлянінай разрушаны сабор. 20 верэсьня. Пасьля пяцідзённага заўзятнага супраціўленьня бэльгійскай гарнізон (крэпасное войска), што знаходзіўся на ўсход ад Сэны, павінен быў атступіць да Нэты, с прычыны страшнага напору нямецкай артылерыі. 21 верэсьня. Перамен у палажэньні умацаваных пазыцый німа.

Японска-Нямецкая.

Японцы наступаюць на крэпасьць Ціндао с карыснай для сябе перамогай. Ад 18 верэсьня паведамляюць: першая лінія ўкрэпленьняў Ціндао занята Японцамі. Кіданьне што-дзень с самалётоу бомбы наводзяць у аблеганай крэпасьці страшную паніку. Японцы збліжыліся да глаўных фортоў на 10 вёрст.

У ночы на 20 верэсьня 350 немцоў атакавалі Японскі атрад, але былі адбіты, страціўшы 48 забітых і 6 палонных.

Сэрбска-Аўстрыяцкая.

Вестак за гэты тыдзень с Сэрбска-Аўстрыяцкай вайны было нялішне. 15 верэсьня пасьля крывавай бітвы Сэрбы ізноў захапілі Землін і забаспечылі далейшае наступаньне. 20 верэсьня на фронце Зворнік—Лозніца сэрбы адбілі нескількі заўзятых і крываваых атак аўстрыякоў і нанесьлі ім вялікія страты. Аўстрыяцкая артылерыя пачала стрэляніну проці Шабаца і Мішара. На рэшці фронту нічога над'звычайнага.

Вайна на моры.

Расейскі урад апублікаваў, што да гэтаго часу ня з'явіў ні водзін расейскі параход. Вестак аб рухах эскадры публікуецца мала дзеля важнасьці ваеннага часу, у які кожная такая вестка

ВАЙНА.

21 верэсьня Гасудар Імпэратар меў волю прыехаць к дзействующэй арміі.

Сягоння, 25 верэсьня, Гасудар Імпэратар Найміласцівей навісьціў Вільню.

Расейска-Аўстрыяцкая.

Пасьля разбіцця і атступленьня аўстрыяцкага войска, нічога такога важнага за апошні тыдзень не прылучылося. Апошняя вестка з 20 верэсьня ад Штабу Верхоўнаго Глаўнакамандуючаго такая: У Кар-

можэ толькі выйсці на карысць праціўніка. У Англіі апублікавана спісак тарговых караблёў, захопленых і затрыманых расейцамі ад пачатку вайны. У спіску вылічана 73 нямецкіх і 13 аўстрыяцкіх караблёў. Французы пішучь, што цяперака іхні і англіцкі флот—поўнымі гаспадарамі на ўсіх морах і акіяна. Нямецкая і аўстрыяцкая эскадры ня могуць нічога зрабіць, а іх тарговы флот паволі знікае. 17 вересня пры бомбардаванні Ціндао згінуў нямецкі контр-міноносец. Пры вылаўліванні мін патануў адзін японскі параход, а другі пашкоджаны. Каля Трапезунда згінуў англіцкі параход „Бельгінкінг“. Пасажыроў і каманду выратаваў расейскі параход „Прынцэса Евгения“.

У Англіі гаспадарственыя даходы за апошніе тры месяцы зменьшыліся, калі зраўняць з гэтым часам леташняга году, на 35½ мільёну рублёў. На ваенныя расходы Англія тратіць кожны тыдзень 50 мільёну рублёў.

У Італіі штось не самавіта. У ад кожны раз заяўляе аб нейтралітэце, а тым часам італьянскія банкі пажычылі якомусь немцам 800 мільёну франкоў, а ўрад арыштаваў некалькі італьянскіх дабравольцаў, што меціліся ехаць у Францыю. З Рыму паведамляюць, што з будучага тыдню італьянскае войска будзе мець 1,300,000 чалавек.

У Швейцарыі дужэ безпакоюцца, аб зграмаджванні італьянцамі у Паўночнай Італіі каля швейцарскай граніцы арміі у 800 тысяч чалавек.

У Болгарыі. Болгарскі ўрад не пазволіў расейцам перавезці на болгарскіх чыгунках ваенных прыпасоў з Расеі у Сербію. Поначы пераз мінныя загароды праводзяцца нямецкія параходы да берагоў Болгарыі і набіраюць тут для сябе ваенныя прыпасы. Цераз колькі дзён Балгарыя маніцца абвесціць агульную пробную мобілізацыю.

У Румыніі ўрад пераконаны, што рана ці позна, а Румынію уцягнуць у вайну. Кажуць, што Расея дамагаецца, каб Румынія выступіла проці Аўстрыі, бо калі

ня выступіць, то Расея займець сваім войскам і Трансільванію. Некаторыя газеты румынскія стаяць за гэту вайну з Аўстрыякамі.

У Турэччыне ўсімі сіламі стараюцца, каб не яна, а ёй абвешцілі вайну, гэта дзеля таго, каб народ прыхільней глядзеў на вайну. Паміма пратэсту дэргаваў аб закрыцці Дарданелюў—яны і цяпер закрыты, ды будуюцца на іх берагах пад загадам немцоў новыя ўкрапленні. На ўсе чужаземныя параходы, што стаяць у Канстантынополі, Турэччына наляжыла арышт.

У Персіі неспакойна: сюды пераходзяць турэцкія курды і разам з мясцовымі жыхарамі нападаюць на расейскіх казакоў. Былі стычкі, у якіх верх атрымалі казакі пры помачы артылерыі. Агступаючы курды перайшлі на турэцкую зямлю. Як відаць з усяго, курды выступаюць проці расейцоў не без сагласу Турцыі.

У Кітайшчыне расейцы недавольствуюць проці Японіі, дзеля таго што японцы за лішне гаспадаруць на кітайскай зямлі у вайне з немцамі. Між іншым кітайцы забаранілі вывозіць у Расею збожжа і жывёлу.

Каля вайны.

Ваенныя здабычы.

З 29-го ліпеня па 1-е вересня расейцамі ўзята ад аўстрыякоў: сцягоў (знамён) — 7, арудзій — 637, скрынак з набоямі — 823, кулемётоў — 44. Узята у палон: генералаў — 1, афіцэроў — 535, салдатаў радавых — 63,531. Сярод арудзій, што расейцы ўзялі у Галіччыні, ёсць 38 штук нямецкіх з вэнзэльмі цара Вільгельма.

Жывёла цара Вільгельма.

Хутка прывязуць у Маскву жывёлу, канфіскаваную расейскім войскам у Прусіі у ўласным маёнтку Вільгельма. Цяпер жывёла яшчэ ў Смаленску. Там ёсць экзэмпляры розных лепшых парод. Інтэнданцкае ведамства перадае гэта гуртку сельскай гаспадаркі і маскоўскаму с.-гасп. інстытуту з мэтай скарыстаць для фармоў гуртка і інстытута.

Кшт вайны.

Нямецкая армія маіць расходу у тыдзень: 81,900,000 фунт. хлеба, 21,834,000 ф. мяса, 168,000,000 ф. бульбы, 2,700,000 ф. солі, 2,700,000 ф. кавы, 2,000,000 ф. цукру. На грошы гэта выходзіць каля 50 мільёну руб. у дзень. Разам з перавозкай абозаў выходзіць да 65 мільёну руб. у дзень.

Падводныя лодкі ў сучаснай вайне.

Цяпер, калі падводныя лодкі падцікаюцца да асобных караблёў топіць іх і гэтым памагаюць свайму флоту, на іх звярнулі асабліваю ўвагу. Да вайны значэнне падводных лодкаў ня было вядома на практыцы, хоць аб ім многа пісалі. Францыя першая пачала будаваць у сябе падводныя лодкі. За ёй пайшлі і іншыя вялікія дэргаваў, і цяпер найвялікшы падводны флот мае Англія. У англіцкім флоты ёсць каля 80 падводных караблёў. Кожны з гэтых караблёў зможа выйсці ад 12½ да 49½ тысячоў пудоў. Больш 20 іх з іх гэта падводныя крэйсеры; на іх ёсць па адной—дзвёх лёгкіх трох-дзюймовых гармат, прыладжэнных да стреляння ў аэропланы. Французы маюць ад 60 да 65 падводных караблёў на лічучы старых. Дзвёх вялікіх лодкі тыпу «Nereide», могуць перавозіць да 63 тыс. пудоў, на іх ёсць па чатыры невялікія гарматы і яны робяць па дванаццаць удараў ходу пад вадой. Лік мінных апаратаў на нямецкіх лодках добра не вядомы, але пэўна іх ня больш шасціх. На англіцкіх—двох да шасціх і на французскіх—да васьмёх. У Нямецчыне падводных лодкаў ня больш 30. Яны горшыя ад лодкаў хаўруснікаў; значыцца ад лодкаў Англіі і Францыі.

Дымная заслона.

Ужо ня першы раз ваюючыя староны робяць дымныя заслоны, каб прыкрыць розныя пераходы войска. Гэтыя дымныя заслоны вельмі важныя ў часе пераправы праз раку, калі канечна трэба схавацца ад праціўніка. Дымнай заслонай не раз карысталі японцы. А робіцца яна воль яким парадкам: у некалькіх месцах пачынаюць паліць аграмадныя запасы смольных рэчэй,

разам з рознымі хімічнымі саставамі, з якіх робіцца густы, чорны дым. У гэтым дыму і пераходзіць войска з аднаго месца у другое.

Стаўбняк.

У газетах пісалася аб розных выпадках стаўбняка сярод раненых. Стаўбняк,—як кажэ прафэсар Паўлоў,—ёсць хвароба, якая здараецца у людзей, што працуюць каля зямлі. Гэта хвароба вельмі часта спатыкаецца сярод агароднікоў, садоўнікоў. Прычынай служыць асобная палачка, якая бываецца ў агароднай зямлі. Гэту пошпечную балючую хваробу цяжка вылячыць. На вайне гэту хваробу лёгка дастаць. Досць каб куля раніла рыкошэтам. Як куля захопіць з сабою зямлю, на якой растуць гэтыя палачкі, і параніць чалавека, то той адразу захварэе стаўбняком. Рада проці гэтай хваробы пакуль што яшчэ не прыдуманая і шмат людзей ад яе памірае. У расейска-турэцкай вайне стаўбняк калечыў зусім здаровых людзей. Бывалі здарэнні калі пошпеч пападала ў палец рукі і левары чупць паспывалі наляжыць перавязку, як пачынаўся ўжо працэс стаўбняка. Выкрыўляліся сківіцы, спіскаваліся зубы, мускулы пераставалі працаваць і ўрэшці прыстанаваліся рух дыяфрагмы (грудна-жывотная адгародка), пасля чаго чалавек паміраў. Стаўбняк—пошпечная хвароба, дзеля гэтаго вельмі патрэбна ў розных выпадках праявы гэтай хваробы зараз жэ аддзяліць хворага ад другіх, каб ня шырылася пошпеч.

Рэймскі сабор.

Слаўны Рэймскі сабор, у каторы стралялі немцы, ёсць архітэктурным помнікам пачатку XI стагоддзя. С 1179 ў ім каранаваліся французскія каралі. Сабор гэты вядомы, міжы іншым, тым, што ў ім было слаўнае рэймскае евангелле, на каторай французскія каралі прысягалі падчас сваёй каранаванні. Пасля вялікае рэвалюцыі евангелле гэта было перададзена на сховку ў рэймскую бібліятэку. Як ведама с тэлеграм, рэймская бібліятэка парухана гранатамі артылерыі і пэўна пад ёй згінуў слаўны рукапіс евангелля, напісаны мінхамі Эммаўскага манастыра ў 1396 г.

Летапісцы.

Душная, цёмная ноч.

Уся Міронова сямья сьпіць у пуні на свежым сене. Ня сьпіцца толькі двум: старому дзеду, Мірону, і васьмігадоваму ўнуку яго Андрэю. Дзед абдумываецца цяпер, як ухітрыцца найцішэй выйсці з пуні, каб нявестка, крый Божэ, не пачула, ды напісаць ліст да сына у Амэрыку. Андрэйка трымаецца ў руках лавую сьвісцёлку, якую днём скруціў яму дзед, і ціхутка сьвісціць. Усе смачна сьняць пасля дзённай працы на сенакосе, як пасля кірмашу ўсё-раўна. Дзед аглядаецца па баках ды асьцярожна падыймаецца с свайго месца.

— Андрэйка! — шэпча дзед і кародзіцца ад нецярпялівасці. Андрэйка ўжо ведаў, што дзед яго завець у хату ліст пісаць і, як «га», ускочыўшы на ногі, ціха і спрытна патэскаў да дзеда. Дзед ўзяў яго за руку і палажыў сабе палец на губу с таёмным відам. Андрэйка добра зразумеў, што гэта значыць: «ані мру-мру» — трэба маўчаць, як сала зласаваўшы.

Гэтакім парадкам дабраліся яны да варот. Дзед атчыніў памалу і гэтак спрытна, што вароты не завалі сваей, як заўсёды, скрыпучай музыкі, і два згаворччыкі выйшлі на дзядзін.

Тут зноў калацілася сэрца дзеда — ўсё прышкоды розныя, каб іх заломам заламало! То Жучка, каб яе немач, забурчыць і могуць пачуць у пуні і халэмус нарабіць, то гэты патшывалец, Андрэйка, ня можа вытрымаць—прабіраецца яго пакуса гэтак сьвіснуць, каб аж рэхі пакаціліся з усіх старон, каб ліха на веніку прыляцела. Дзед адабраў у яго сьвісцёлку і палажыў сабе за пазухай. На гэкі

манер, з мінай найвялікшых праступнікоў, увайшлі яны у хату.

— Дзядок, сьвісцёлку дай! — Ня вытрымаў Андрэйка.

— Толькі, Андрэйка, ня моцна, бо ўсіх чарцей разбудзіш,—прасіўся дзед і падаў яму сьвісцёлку. Андрэйка начаў у пацёмках скакаць і сьвістаць.

Дзед хутка запаліў лучыну, выняў с-пад абразоў у купе аркуш паперы, што дастаў у мястэчку за венікі.

— Ну, цяпер, каток ты мой,—казаў дзед да Андрэйкі, — аддасі мне сьвісцёлку на той час, пакуль ліст напішэш, апасья я табе яе вярну. Бярэся, як Халімон за Бога, казаў той.

Андрэйка нічога на гэта не атказаў, толькі з нейкай смагай сьвіснуў апошні раз нацца шчыра, працягла, выцер старанна сьвісцёлку аб свае штонікі і аддаў дзеду. Сам ён дастаў з закурэнай трамы атрамэнт, ручку с пяром і палажыў на стол. Масьціўся, масьціўся Андрэйка на тапчане каля стала і ніякім спосабам ня мог сесці так, каб можна было пісаць. Як на ліха тапчан быў нізкі, стол быў высокі, так што сеўшы пісаць Андрэйка чупць носам даставаў да стала.

— Хіба носам пісаць! — зажартаваў Андрэйка. Дзед нічога не атказаў, торкнуў лучыну ў чорную пчэліну лі вакна, вышоў сур'ёзна у сенцы, прывалок начоўкі і палажыў на тапчан, каб Андрэйку вышэй было сядзець. І то было нізка—Андрэйка даставаў да стала толькі барадой.

— Хіба барадою пісаць! — зажартаваў зноў Андрэйка. Дзед нічога і цяпер не казаў, і яшчэ болей сур'ёзна падыйшоў да прыпечка, выняў с-пад чалесьнікоў абсмаленую

засланку і палажыў на начоўкі. Андрэй сеў на засланку.

— Цяперака, дзядок, будзе добра! — казаў ён, мацаючы рукамі засланку і пэдкаючы іх у сажу. Ён забалтаў пад сталом сваім закарэнымі чорнымі ножкамі, але хутка ўспомніў, што матка заўсёды крычыць за гэта самае, кажучы, што гэтак рабіць ня можна дзеля таго, што «чорта калышэш», і ён упёрся каленамі ў стол і болей нагамі не балтаў.

Ва ўсіх яго рухах выяўлялася таёмнасьць вялікай і страшэннай змовы і відаць было, што гэта спраўляла яму немалую прыемнасць. Ён узяў пяро ў рукі і на яго твары закрасавала прафэсарская міна. Успомнілася яму, як ён колькі разоў патпісаўся за неграматых на павестках, каторыя дзесятнік прыносіў з воласьці. Ён рукой тады выводзіў гэтак, круціў так і выходзіло: «Андрэй Адамоў Вайда».

Андрэйка усунуў ручку у атрамэнт і, забывшыся яе атрасці, перш-на-перш абліў паперу атрамэнтам, зрабіўшы чорную пляміну вялічынёю з медны пятак. У школе гэта называецца «булька». Вучыцель за гэтыя булкі моцна цягнець за вуша, якбы пугу віўшы, а вучэнь, як зашчэплены у плоце парсюк, крычыць: «а-а-ай!» Дзед думаў, што гэтак трэба рабіць дзеля фасону і, ўзяўшы лучыну ў рукі, засьвяціў Андрэйку бліжэй.—Андрэйка падняў сваю белую галоўку і сказаў дзеду, што вельмі ў вочы дыміць. Дзед атсунуў лучыну.

— Ну? — сказаў Андрэйка. Гэта значыло: скажы, дзядок, што трэба пісаць? Але зараз ён успомніў, што салдат Мацей, каторы ўсім лісты пішыць, умець гэта рабіць нацца ітра і ніколі не пытаецца, як пачынаць, бо заўсёды сам пачынае: «За дубовым сталом,

Горад Рэймс абведзены двананцацьма фортамі, зробленымі ў 1872 г. У гарадзі шмат гістарычных помнікаў: тут помнікі Людвіку XV, Кольбару і Жанне Д'Арк. У горадзі ёсць музей старасвецчын, батанічны сад і акадэмія навук. Жыхароў у Рэймсе каля 150 тысяч.

Крывая ноч.

Заняўшы Усходніе Прусы, расейцы ўзялі прускі горад Т.

Камэндантам назначаны быў ген. М., каторага жыхары сустрэлі с краскамі і віном. Бачучы гэткую добрую сустрэчу нікому і ўдум ня прыйшло, што нямецкіе жыхары пасля здрадзюць расейцаў. А сталася вось як: 28 жніўня немцы, ешчэ нічога ня ведаючы аб расейскім атступленьні, папрасілі генерала М. пазволіць ім зрабіць 29 жніўня кірмаш. М. пазволіў. Назаўтрае с самае раніцы па ўсіх вуліцах пацягнуліся вазы с харчамі і таварам. Ніхто не падумаў, што пад харчамі схаваны кулемёты. Дзень прайшоў супакойна. Але як тыкліся сцягмела, немцы неўспадзеўкі пачалі стрэляць у расейскае войска. Жанкі і дзеці аблівалі салдацоў варам, а іншыя стрэлялі з ганкаў, або пущалі каменнем. Усё гэта было прыгатавана загадзды. 29 жніўня ў вечары быў дадзены сыгнал і ўсе жыхары стары і малы высыпаіліся на вуліцы, каб пачаць бітву.

Волат.

Сьмерць... Бура... Трывога...
Ня йдзі, ой, ня йдзі ты, азілак,
Ляжыць прад табой страшная
Падінеш, падінеш... нейначэ!
Чырвоныя коні пад небам нясуцца,
Пярун і грымоты вакол раздаюцца,
І страх і атрута ўвесь сьвет аб-
ляглі...
І нішчыцца ўсё на зямлі...
І кроў... І руіны...
Ой, горкая будзе, дзяцюк, твая
Сьмерць зрэжыць касою, бы квет-
ку-расыліну,
Груган знясець косыці па полю...

«Пайду я! жадаю п'янец! зага-
рэцца!
«Ўсім сьветам магу кіраваць я
здаецца,
«І пущэнай Богам імпатнай стра-
лой
«Паймчуся ў гару над зямлёй!..
«Мне полымя! Сілу!
«Люблю я лунаць, бы арол, па
абшары..
«Віхор нясець гібель, капаець
магілу..
«І цемрай ахоплены хмары..
«І пруща, і рвуща, і пеняцца
хвалі,
«І плачуць, і скачуць. — О, волю
ім далі! —
«А морэ шалёнае — брацейка мне!..
«А бура — ў грудзях у мяне!
«Я — цар — уладарны!
«Я — сьмерці таварыш! Я славай
кірую!
«Я — сонца адвечнага сын сьвета-
зорны!
«Я с сілай сьмяротнай ваюю..
«Я волю з жалезных зубоў выры-
ваю!
«Свой гнеў праз мяне Бог на
сьвет пасылае!
«Я — помста за морэ нешчасьця
і сьлёз!
«Мне — шаг ад зямлі да нябёс!..
Памчаўся далёка..
Прапаў!.. І ня верніцца смелы
ніколі..
Яго не убачэ ўжо матчына вока..
І грудзі парвуцца ад болю..
Яму за адвагу пахавалі ня трэба,
Яму шлях агністы — зарніца у небе,
Ён — шчасьце, дыханьне адважных
людзей..
Ён — песня старых і дзяцей..
Ясакар.

Вільня 15/IX — 14 г.

3 Беларусі і Літвы.

3 Віленшчыны.

Прызыў ратнікоў. Гасудар Ім-
пэратар Найвышэй загадаў паклі-
каць на ваенную службу ратнікоў
апатчэньня 1-го разраду. Першым
днём мобілізацыі назначэна 20 ве-
рэсьня. Прызываюцца ратнікі, за-
лічэныя пры прызыве к адбывань-
ню ваеннай павіннасьці ў 1908, 1907,
1906, 1905, 1904, 1903, 1902, 1901,
1900, 1899, 1898 і 1897 г. г. гэта

значэ ўлучна да 38 летняго узро-
сту, і тые свабодныя ад прызыву
ратнікі, каторыя самі дабравольна
захочуць пайсьці на службу. Пры-
зыў ратнікоў у Вільні прызначэна
на 23 верэсьня.

Прызыў новабранцоў. У Сьвен-
цях прызначэна: ў 3-м прызыў-
ным вучастку ў м-ку Сьвіры 1-го
кастрычніка (окцябры), у 2-ім ву-
частку ў Сьвенцях 25 кастры-
чніка і ў 1-м вучастку ў Сьвенцях
25 кастрычніка.

Цэны. У Вільні у мінуўшым
тыдні цэны на ўскіе харчовыя
прадукты былі такія, лічучы на ка-
пейкі: жыта за пуд 110—115, авёс —
115—125, ячмень — 100—110, сена —
55—60, канюшына — 60—70, сало-
ма — 30—35, бульба за асьміну 115—
120, яйкі дзiesiąтк 30—32, сьметана
за кварту 25—30, тварог за квар-
ту 10—15, качкі за штуку 50—60,
парсюкі за пуд да 7 р. 75 кап.

Над суд. Цягнуць сакрэтара
троцкай паветовой землеустрой-
цельнай камісіі Л. Солоўёва за
прысваеньне казённых грошы 232 р.
і паліцэйскаго вурадніка з вілько-
мірскаго пав. (Ков. губ.) М. До-
бравольскаго, вінавацаго у служ-
бавых праступках.

3 Міншчыны.

Ваенная здабыча. 16 верэсьня
у Мінск прывезены з аўстрыяцкаго
фронту ваенныя здабычкі расейцоў:
6 гаубіц і да іх скрынкі з набоямі,
6 скорастрэлных полевых гарма-
тоў, полевы тэлеграф і абозныя
павозкі. Часць арудзій пакалечэна
нашымі кулямі і шрапнэлямі, а рэ-
шта саўсім прыгодныя.

Дзія ранах. У Мінску адбы-
лася продаж флажкоў у карысьць
раненых ваякоў. Усяго сабралі
5525 р. 60 к. У Бабруйску коштам
земства і на прыватныя складкі
аткрылі надавачы лазарэт для рана-
ных на 80 ложкаў. Пайшло на гэта
грошы 8500 р. Граф Т. Потоцкі
наладзіў лазарэты у сваіх дварах
у мазырскім і пінскім пав. на 180
раненых.

Палонныя. У Бабруйску чака-
юць палонных, каторых туды на
днях прыйшюць правіць на вуліцах
брук.

Прадажа с торгу (з ліцітацыі)
павозак. У Мінску надавачы рас-
прадалі с таргоў увесь тавар скан-

фіскаваны с фабрыкі павозак бра-
тоў Стараневічоў, аўстрыяцкіх пад-
данных. Спадаеючыся сходнай цані,
наехалі шмат купцоў, але ашука-
ліся: цэны так наганялі, што усё
прадавалася бадай ешчэ даражэй,
як можна было уперад купляць
у магазыне. Фабрыка гэта выра-
бляла павозкі 15 з лішнім год.

Нешчасьце. (Ад ўласнаго кара-
спандэнта). У вёсцэ Мішаны, Мінск.
губ., такое прылучылося нешчаснае
здарэньне: У ночы 27 жніўня адзін
селянін пайшоў шукаць свайго каня
і зайшоў на поле гаспадара Гаспа-
ра. На гэтым полі двух гаспада-
роў — Лагуновіч і Гаспар пільнавалі
у аўсе дзікоў і мелі пры сабе
стрэльбы. Убачыўшы селяніна, яны
прынялі яго за дзіка і выстрэлілі:
адзін набой папаў па нырках, дру-
гі — па плечах. Селянін згараха да-
ляцеў ешчэ дамоў; скуль завезлі яго
ў бальніцу, дзе правятрыдні памёр.
Стрэляючых паліцыя арыштавала.

Якуб М.

Хлебаробство на Бе- ларусі у дауныя часы.

Найдаўнейшыя вядомасці аб
хлебаробстве на Беларусі — адно-
сячыся да сярэдзіны XVI ста-
лецця, — знаходзім у летапісца
Александра Гвагніна, у яго кро-
ніцы у кнізе III.

Найперш, пішэ Гвагнін, ральлю
вырабляюць такім спосабам: каля
сьвят Петра і Паўла, лясы і хва-
расьнікі царэбюць; мейсцы расца-
рэбленыя, зазвычай, «дзядамі» на-
зваюць. Калі настане весна, зара-
пасьля Вялікадня, выпярэбкі пад-
палюць. І на тэй выпаленай зя-
млі сеюць пшаніцу, зверху толькі
яе набарнаваўшы. Гэтак там, пі-
шэ Гвагнін, і ячмень сеюць, толь-
кі што драбнейшыя лясы пад яч-
мень выбіраюць і лепшыя землі.
А на гэтым лядзе падрод 6 а ча-
сам 8 гадоў сеюць без ніякіх
гнаёў.

Жыта-ж сеюць на зіму, на гэт-
кіх самых землях, пажыўшы спер-
ша пшаніцу ці ячмень, — толькі
на жыта два разы зямлю плугам
пераорываюць. Сеяць пачынаюць
каля Першай Прачыстай (15 жніў-

пішу прамі міласьціваму гасудару з ніжкім
паклонам, жэлая ўспеху у дэлах вашых...»

Андрэйка высунуў язык засапеў і пачаў
выводзіць літэры. Ён іх проста на дзіва ма-
леваць хапеў, хаця яны ў яго выходзілі вель-
мі куртатне. Рука, упэчканая у сажу, рабіла
рудые пасы на паперы, якбы старалася пра-
лажыць трэль. Яна краталася па паперы, як
цяжкі воз па старой грэблі.

І вось ён кончыў «пачатак» пісьма вель-
мі здаволены, што гэта будзе прыемная не-
спадзеўка для дзеда.

— Нос! Нос! — закрычаў дзед гэткі ўстры-
вожэны, якбы хата загарэлася. — Запэчкаеш
паперу!

Андрэйка спрытна ўлавіў рукой тое,
што буйнай хваляй пёрлася безпардонна на
паперу.

— Прачытай, што ты там ўжо нагрэмзо-
ліў, — ня выцягнў дзед, — паглядзім, з якога
ты поля ягудка, галаупі ты мой!

Андрэйка пачаў чытаць па складах: «За-
ду — бо — вым ста — лом...» і гэтак д. Дзеду гэта
паказалася лепей чым добра, бо ён сам быў
ласунчык на мудрыя гутаркі: ён любіў часам
задаць, заціснуць, загэблеваць, гэткае ядрэ-
нае слоўца, аж на другі вочы казельі, якбы
хрэну налёпаўшыся. Дзеда лічылі за вялікаго
разумніка ва ўсёй ваколіцы. Андрэйка быў
вельмі здадзаны, што дзеду спадабалася, і ён
папрасіў у дзеда сьвісцёлку.

— Не, не дам цяпер, ня лезь ты смалой!

— Да — а — ай! — прасіўся Андрэйка.

— Не! Не дам! — заматаў дзед галавой, — не
падавайся чорту ў лапы, галаупі!

— Ходзь разок сьвісну! — аж на заенчыў
Андрэйка.

І яны, абое, глянулі адзін аднаму у вочы,
як бы гіпнатызавалі той таго: адзін каб «не

даць», другі каб «даць». Андрэй занепакоіўся
на мейсцы і рухаўся, як тая мятлічка на полі
ад ветру. Урэшці дзед ня вытрымаў.

— Адзін раз кажэш? — сумневаўся дзед
ой, глядзі каб гэты раз не палсуй увесь сказ!

— Далі Бог, разок толькі! — аж на заёрзаў
на мейсцы сваім Андрэй і зрабіў шчырыя
вочы.

Дзед даў Андрэю сьвісцёлку і хлопец
упіўся ў яе, як непрытомны. Сьвіснуў раз, ня
вытрымаў і сьвіснуў другі раз. Забрахала
Жучка на дварэ.

— Ах, каб ты скіс, галаупі! — вылаяўся
дзед. Андрэйка ўстрывожыўся і хутка вярнуў
дзеда сьвісцёлку.

— Ага, — прабраў яго дзед, — я-ж казаў,
што цяпер ня можна, бо яшчэ пасьпеіш с ко-
замі на тор! І схаваў сьвісцёлку. Дзед па-
правіў лучыну, прыгатаваў другую і задумаў-
ся, а Андрэйка тым-часам пазіраў на цэні па
закурэных сьценах. Дзед зрабіўся вялікі, вя-
лікі і чуць не поухаты пакрыў, а у яго, Ан-
дрэйкі, самага была на сцяне галава с цэбар.
Гэта яго вельмі пешыло, і вось ён пачаў ад-
ной рукой рабіць на сцяне казюлькі. Ада-
пырыў таўсты палец рукі, сьвіснуў па два
пальцы, а на сярэдзіне разняў шырока, і цень
гэтак сфабрыкаванай рукі на сцяне вышоў
якраз казлінай галавой.

— Каза, каза, дай малака! Мм-э э-э! — замэ-
каў па казлінаму Андрэйка. Тут дзед усха-
піўся с сваіх думак.

А думаў ён аб ўсіх крыўдах, што ня-
вестка рабіла яму за ўвесь час, а болей ўся-
го — за апошніе тры гады, што яго сын, Адам,
жыве ў Амэрыцы. Гоняць, як собаку, с ха-
ты... есьці не даюць... б'юць часамі...

— Пішы, каласок ты мой, пішы! — Кажэ
ён да Андрэйкі.

«Сыноч ты мой даражэнькі. Ці я та-
бе не бацька? Ці я не будаваў гэту хату
Ці я не гаспадару тут? Яшчэ во якіе
мазалі на руках маіх... Як гэта кажучь:
жыд добры і рахунак добры, а грошы як не
было, так і німа.» Дзед падыймаець рукі
у верх, якбы каму паказываець мазалі свае.
Голас яго дрыжыць і слабець. Андрэйка пры-
хіліўся да стала і цяжка сапець, выводзячы
буйныя, неграбныя літэры.

Дзед папраўляець лучыну і далей гаво-
рыць: «Адам, сыноч ты мой! скажы за што
Бог Гасподзь такую старасць паганую даў
мне? здаецца у Бога ўсяго многа... за што гэт-
кая кара? Як гэта кажучь: б'юць і плакаць
не даюць... і чаму?»

Дзед робіцца гнеўным за гэту незаслу-
жэную крыўду, яго вочы пазіраюць кудысьці
у даль, чакаючы атказу на слова «чаму?»
і ён зноў пачынае: «Учора Аўдоцця, жонка
твая, гадзіна, пачала, кажаў той...»

— Пачэкай! — крычыць Андрэйка, — я яш-
чэ там ня скончыў пісаць тое!..

Дзед асадзіўся назад, як гарачы заклэ-
заны конь, катораго паціснулі за лейцы
у другі бок.

— А што ты там, каласок ты мой, напі-
саў? — пытаўся ён: дай паслухаем і паталіцу
пачухаем.

— «Чы я табе не бацька...» Чытае пама-
лу Андрэйка. Як далей, дзядок, ты казаў?

Змітрок Бадулі.

(Канец будзе.)

ня) і сеюць да другой Прачыстай (8 верасня). Жыта сеюць азімае і ярае. Апрача гэтаго спосабу сяння, сеюць ешчэ і другім спосабам: на выпаленым лядзе сеюць зярно вясной, узяўшы дзве часці ячменю і адну частку жыта. Даспеўшы ячмень, гэтаго ж году пажынаюць, а жыта ў іржышчы пакідаюць да другога году. На ураджайны год бывае такое жыта, што на каню чупь праз гущэчу тую пераехаць можна і з аднаго зерна бывае часам трыццаць і болей каласоў.

«А усе землі Русьнякі зруць, заўважай уграваючы аднаго каня у плуг, бо земля, сама па сабе тучная і мяккая там».

Як відаць з гэтаго апісання, у палавіне XVI стагоддзя, у нас велася найбольш лядовая гаспадарка. Сялі на свежых выпаленых лядах 6—8 гадоў падрад, ня гноючы, а пасяля зямлю закідалі пад сенажаць, ці пад лес і вырубалі новае лядо. Аднак лядовая гаспадарка не была выключнай формай гаспадарання; з рэвізорскіх рэстроў даведваемся, што землі дзяліліся на 4 гатункі, а Статут Літоўскі успамінае аб ураджаях на гнойнай зямлі і на простапольлі (зямлі бяз гною).

Аралі сохамі, баранавалі смякамі, каторыя рабілі с сучыстых яловых планак. Збожжа складалі ў гумнах, каторыя называлі тады «грыднімі», і «еўнямі»; вымалочанае зярно ссыпалі ў «засекі» па клецах, або па лясках у сухіям, выложаныя ў сярэдзіне бяроствай. Калёсы рабілі не ужываючы ніводнаго жалезнага цывека, суадом дзерэўляныя і ніколі кол не мазалі. Перад маладзёбой збожжа, як і цяпер, сушылі ў асецях.

«Пры ўсіх хлебаваробскіх работах народ на Беларусі мае звычай сьпеваць, прычым кабаты пачынаюць песні». Адмечай Гвагнін.

Статут Літоўскі 1588 году аблічае ураджай з марга літоўскага*) на гнаю: пшаніцы—6 коп, жыта—5 коп, ячменю—6 коп, аўса—4 капы. Жыта на простапольлі (бяз гною)—3 капы з марга. Капа жыта выдавала, меней болей 1 бочку**).

Зямлю пры рэвізорскай ацэнцы 1557 г. дзялілі на чатыры гатункі; валокі зямлі першаго гатунку цанілі 21 грош***), валокі сярэдняй зямлі—8 грошы і валокі няскоў—6 грошы.

Збожжа цанілі, паводле расцэнкі тагож Статуту Літоўскага 1588 г.: жыта і пшаніцы капа 20 грошы, а бочка жыта 24 грошы, ячменю капа 10 грошы, аўса капа 8 грошы, гароху капа 10 грошы, грэчкі капа 8 грошы, бобу капа 8 грошы.

Дзень рабочы, чалавека с канём, у каралеўшчынах цаніўся 5 грошы; пешыі рабочы дзень 2 грошы. Дзень рабочы ў дварох шляхоцкіх, чалавека с канём 3 грошы а пешыі рабочы дзень 1½ грошы.

*) Морг літоўскі, 1/30 частку увалокі (валокі), меў у сабе 1564 кв. расейск. сажні 164 кв. фут. 94 кв. дюйм. і 33,6 кв. лін.

**) Віленская бочка тоўпіла ў сабе 4 карцы, карэц павінен быў тоўпіць 6080 парыжскіх кубіч. дюймоў. У пераводзе на расейскую меру бочка раўнялася 17,5588 расейскім чэцьверкам.

***). Літоўская грыўня таго часу мела ў сабе 43,18 грамоў серэбра, у пераводзе на цяперашніе расейскія грошы раўнялася 2 р. 40 кап. Грыўня дзялілася на 60 (капу) грошэй шырокіх, с каторых кожны меў у сабе 12 грошы малых, або шэлягоў, або на цяперашні лік грош раўняўся 4 капейкам.

Паншчына з валокі была ў тым часе ў маетнасках каралевы Боны, 2 дні ў тыдзень с канём, ці пеша (як загадаюць) і за землі першаго гатунку, чыншу: 20 грошы і бочку жыта, ці замест жыта 10 грошы, аўса 2 саянкі, або замест аўса 10 грошы. За сярэднія землі, апрача паншчыны, даплачывалі чыншу 15 грошы і па саянцы жыта і аўса; за землі горшыя чынш: 12 грошы і саянку жыта.

Апрача гэтаго селянін з валокі павінен быў адбываць талаку: 6 дзён з упражжай, старожу і даваць чародныя фурманкі.

Власт.

(Далей будзе).

З усіх старон.

Казёны пайк

Міністэрства ўнутранніх спраў звярнуло увагу на вельмі вялікіе выдаты казёнага пайка (запамогі) селянскім сем'ям запасных па розных губернях. Мейспамі некаторыя атрымліваюць да 25 р. у месяц. Агульная сума выдаты па ўсіх губ. выходзіць большая, як было назначана раней міністэрствам. Дзеля гэтаго міністэрства ўнутранніх спраў разаслало асобныя цыркуляры, у якіх паказана патрэба строгай законнай акуртанасці пры раздачы казённых пайкоў па вёсках. Разам з гэтым міністэрства накіраваець, што калі на кожную сям'ю выпадзе каля 10 руб. у месяц, то ў селянскім жыцці будзе гэта добра падмога.

Аб пісьмах. Пачынаючы з 21 верасня сёлета года ўстаноўлена да канца вайны павышаная плата за пісьмы і тэлеграмы. Гэтак, трэба плаціць за пісьмо замеісцовае 10 кап. ад кожных 15 грамоў (лот з лішнім), мейсцовае (гарадкое) за кожныя 4 лоты або іх часткі 3 кап. і ня меней 5 кап. за усе пісьмо; за тэлеграмы замеісцовыя ад кожнаго слова по 7 кап., ад мейсцовых — 2 кап. ад слова.

Палігчэння даўнікам селянскаго банку. Міністэрства фінансоў загадала, каб селетніе таргі на продаж селянскіх земляў за незаплату доўгу ў банк адбываліся не ў лістападзе, а ў сьніжні; апрача таго, звяртаецца увагу, каб адначасна с паведамленьнем аб таргах было абвешчана, што даўжнікі, якім трудна плаціць надоймку с прычыны паклікання сям'яноў іх на ваенную службу, могуць падаваць аб гэтым заяву ў селянскі баок, каторы, ў выпадках заслугуючых увагі, павінен прызначыць на продаж вучасткі такіх надоймчыкоў—знімаць з вочарэдзі.

Праца землеўстрайцельных камісій за сем год (1907—1914). За ўвесь гэты час хлапаталі аб землеўстроўстве (аб выхадзе на хутары) 4,965,444 селян-гаспадароў, 58,531 дробных гаспадароў і 8,805 іншых ўласнікоў. Саўсім закончана падзел на хутары 12,925,317 дзесяцін зямлі належачых да 1,493,968 селян-гаспадароў, 33,846 дзесяцін належачых да 3,727 дробных ўласнікоў і ўпарадкавана карыстаньне зямлёю на 62,478 дзесяцін для 1,715 іншых ўласнікоў.

Новыя налогі. Урад маніцыа налагае між іншым ешчэ акцыз на мыло, па 50 кап. ад пуда, і на сьвечкі па 1 рублю ад пуда. Ад гэтаго акцызу казна спадзяецца болей як 8 мільёноў новых даходаў.

Аб закрыванні манапалек. Урад пастанаўіў, што на просьбы валасных сходаў і гарадзкіх управаў (дум) маю права зачыняць казёныя манапальскія і прыватныя шыноўныя акцызны догляд; уперад гэта залежала ад губернатара. Поруц з гэтым, сходы і управы мо-

гуць хлапатаць аб закрыцці манапалек і шыноўнеў ня толькі ў гарадах падўладных ім мейсцоў, але і суседнія — 100 сажнеў за межамі гэтых мейсцоў.

Славянскі сход. У Маскве адбыўся вялікі славянскі сход (мітінг) з учасьцем прадстаўнікоў славянскаго гуртка і польскіх дзеячоў. На сходзе вынеслі пастанову: „вайна павінна быць даведзена да канца. Рэзультаты яе павінны быць выкарыстаны такім спосабам, каб выключыць усякую магчымасьць рэванша“ (паўтарэння).

Палігчэнне ў падатках. Міністэрства фінансоў, прыймаючы пад увагу, што семі запасных селян, пакліканых на ваенную службу, ня ўсе маюць магчымасьць выплачваць акуратна падаткі, разьясьніло зборшчыкам падаткоў, што ўзыходзіць з гэтых сем'ёў налогі ня трэба ставіць вельмі непасільных вымагаўнеў і аказываць у разе капечнай у гэтым патрэбы, магчыма абшырныя палігчэння ў выплаце падаткоў.

Праезд сем'ёў запасных. Міністэрства ўнутранніх справоў разьясьніло, што удаставерэння сем'ям запасных для дармавога праезду па чыгунцы ў сваю старану могуць быць выдаваны: паліцмэйстрамі, станавамі прыставамі і міравымі пасрэднікамі.

Амерыканска-Расейская умова. Расейскі і амерыканскі урад патпісалі паміж сабою умову, па якой

гэтыя гасударствы абязаліся палюбоўна разбіраць свае супольныя справы.

Латышская мова. Жыхаром Прыбалтыйскаго края пазволена пісаць пісьмы ў армію і ў латышскай мове, ня лічучы, як ведаем, расейскай, французскай, польскай і нямецкай.

Пісьмы з Львова. У Варшаве недаўна атрымалі першыя пісьмы з Львова з расейскімі пачтовымі маркамі.

Учыцельская сямінарыя ў Якупку. 18 верасня аткрылася ў Якупку першая ў гэтым далёкім краю учыцельская сямінарыя.

У галіцко-расейскім т-ве. На апошнім засяданні галіцко-расейскаго гуртка пастаўлена хлапатаць перад уладам аб канфіскацыі земляў, належачых да каталіцкіх манастыроў у Галічыне, і перадачы іх расейскім манастырам.

У Польшчы. Цяц палітычных партый заявілі пратэст п. оці праекту заляжэння польскаго нацыянальнаго камітэту з быўшых і цяперашніх членоў. Гасуд. Думы. У пратэсце гаворыцца, што ўсе гэтыя дэпутаты належуць да адной партыі—народовай дэмакратыі, і дзеля таго ня могуць лічыцца прадстаўнікамі усіх палітычных напрамкаў польскаго народу.

Рэдактар-Выдавец

І. Луцэвіч.

Друкуецца і скоро выйдзе

„БЕЛАРУСКІ КАЛЕНДАР“

на 1915 год.

Календар друкуецца двума асобнымі выданнямі: рускімі і лацінскімі літэрамі, з іншым у кожным тэкстам.

Заказы на календар трэба прысылаць загадзе ў „Беларускую Кнігарню“, Вільня, Завальная № 7.

Прыймаюцца ў календар на сходных варункх абвесткі.

„Беларуская Кнігарня“

Вільня, Завальная вуліца № 7.

Суліць НОВЫЕ КНІГІ:

- Тарас Гушча „Родныя зьявы“ (25 апаведаньнеў, 240 стр.) . . . 60 к
Максім Горэцкі „Рунь“ (апаведаньня) . . . 40 »
Констанція Буйло „Курганная кветка“ (зборнік вершоў) . . . 25 »
Пётра Беларус „Якім Бяздольны“ (апаведаньня) . . . 15 »
Ядвігін Ш. „Васількі“ (24 апаведаньне) . . . 30 »
А. Лёсік „Ня усе-ж разам ягомесці!“ (апаведаньне) . . . 5 »
Гаршын „Сыгнал“ (другое выданьне) . . . 5 »
„Вялікодная пісанка“ (зборнік стацей аб беларускім руху і бэлетрыстыка) . . . 30 »
„Apawiedańnia i lehendy“ roznych aŭtoroŭ . . . 25 »
„Раніца“ (думкі беларускай студэнцкай моладзі, зборнік № 1) 10 »
А. Бульба „Колькі слоў аб дзявочай опратцы на Беларусі“ . . 10 »
Maciej Buračok „Dudka Biełaruskaja“ (новае чацьвёртае выданьне поўнае) . . . 15 »
„Niekolki sloŭ ab rakucie“ (Wyd. „Biełaruska“) . . . 3 »

МАПА (карта) вайны, на двух аркушах памешчаны ўсе эўропейскія ваюючыя гасударствы (надпісі па расейску), эна за 2 аркушы . . . 30 »

Выпісваючы трэба прысылаць палавіну суммы наперад. Кошт перасылкі далічаецца да тавару.